

**Nagovor predsednika Zveze slovenskih častnikov,
dr. Alojza Šteinerja na slovesnosti ob počastitvi pekrskih dogodkov
20. maja 2017**

Petek, 24. maja 1991 je na tem mestu v 710. Učnem centru Teritorialne obrambe resnično izgledal kot poseben - nov dan. In kot bi dejal pesnik: »ko smo se zbrali in prešteli smo v mislih dejali, vsi smo še tovariši«. Čeprav je bilo jasno, da tovarišije, vsaj tiste pristne, ni več. Ko sem kot predstavnik 7. Pokrajinskega štaba TO prišel v center, je k meni pristopil eden od teritorialcev iz sestave za stražarsko varovanje in obrambo in mi dejal: »Ne moreš si misliti, kakšna je bila noč. Še dobro, da nobeden ni potegnil« in pri tem mislil na sprožilce na orožjih na obeh straneh. Nekaj sem zamomljaj in vedel, da odgovor ni pravi. Upam, da bo današnji, po 26 letih, ustrežnejši.

Spoštovani, cenjeni in dragi zbrani na slovesnosti, dovolil sem si nenavaden začetek današnjega govora, ker gre za posebno slovesnost posvečeno nenavadnim in izjemno pomembnim dogodkom iz slovenske osamosvojitve in ker so me opozorili, da pazim na čas, ki ga imam na razpolago.

Sam se štejem za majhnega udeleženca takratnih dogajanj, ker je bilo v pekrskih dogodkih veliko takšnih, pa tudi zaslužnejših posameznikov. Če začnem pri tistih, ki so drugi teden služili vojaški rok v uniformah slovenske vojske, nadaljujem z njihovimi poveljniki, ki so jih branili skupaj z vpoklicanimi teritorialci, pripadniki milice in med njimi še posebej tako imenovanimi PEM-ovci, pa vse do predstavnikov medijev in oblastnih ter ostalih obrambno-varnostnih struktur. Ob tem moram posebej izpostaviti prebivalce Peker in Maribora pa tudi starše nabornikov, ki so 23. maja 1991 prihajali v Pekre, da bi se neposredno prepričali, kakšna bosta razplet in usoda njihovih sinov in vseh skupaj.

Še vedno potekajo razprave o tem, ali je šlo za načrtno delovanje z naklepnimi akcijami oziroma bolj kot ne samovoljno dejanje armadne strani v Mariboru. Nedavno smo v Delu prebrali, da je šlo le za zasebno vojno generala Deliča in njegovega vodje kontraobveščevalne službe. Mogoče to niti ni najpomembnejša trditev, ker si nas je večina, vsaj na slovenski strani takrat želela, da sploh ne bi šlo za vojno. Spadam med tiste, ki verjamejo in sledijo virom, ki kažejo, da je v Pekrskih dogodkih šlo za načrtovano akcijo JLA. Verjamem tudi, da prva žrtev slovenske osamosvojitve in smrt civilista Simčika ni bil le nesrečni dogodek.

Tudi na tem mestu izpostavljam, da je glede na napovedani datum odcepitve od SFRJ v pekrskih dogodkih šlo za zadnji in odločilni poskus pokoritve Slovenije. Ker se že lep čas ukvarjam s proučevanjem in zbiranjem virov in iskanjem nekaterih odgovorov, bom v nadaljevanju nanizal nekaj dejstev.

Potem, ko so 21. maja v Ljubljani potekali pogovori o nabornikih med predsednikom Izvršnega sveta Republike Slovenije in delegacijo JLA, ki jo je vodil poveljnik 5. VO, general Kolšek, je na drugem koncu armada za delovanje proti slovenskemu vojaškemu centru zbirala vojaške sile. Uporabili so predvsem enote, ki so v Maribor prispale neposredno pred tem. Iz Varaždina je 21. maja prispela izvidniška četa in že naslednji dan so bili njeni pripadniki poslani v izvidovanje centra v Pekrah. Istega dne je bila iz Niša napotena tudi četa vojaške policije z oklepnimi transporterji, ki je prispela v Maribor na predvečer pekrskih dogodkov in bila kot nosilka delovanj JLA naslednji dan dopoldne 23. maja poslana v akcijo. Obe enoti s katerimi so upravljali obveščevalno-varnostni organi sta prispeli v Maribor, preden se je zgodil incident z zajetjem pripadnikov JLA v okolici učnega centra TO.

O pripravah se je nekaj vedelo, saj je, kot je leta 2003 zapisal Lešnik, naš sodelavec v pisarni pomočnika načelnika KOS videl načrt delovanja pripadnikov JLA v bližini učnega centra in o tem 22. maja obvestil slovenske varnostne organe. O posebnem elaboratu za ta primer pa je pisal tudi Kolšek leta 2001 in dodal, da je bil za datum začetka določen 22. maj.

Da so nameravali povzročiti žrtve in zatem energično ukrepati, kaže več primerov. Zelo zgovoren je tisti, ki bi se lahko zgodil na Bezjakovi ulici v Pekrah in tisti ki se je končal s smrtnim izidom na Ljubljanski ulici pred vojašnico Vojvode Mišiča.

Voznik vojaškopolijskega oklepника JLA, ki je povozil Josefa Simčika, je na zaslišanju leta 1993 preiskovalnemu sodniku dejal, da je poveljujoči oficir, citiram: »začel nad mene kričati, da me bo ubil, da moram peljati naprej, da naj ne ustavljam« konec citata. V nadaljevanju pa dodal, da ga je oficir potem, ko so 24. maja zvečer prispeli v vojašnico poklical in vprašal zakaj se trese. Zatem pa nadaljeval, da je to kar je storil prav in da mora biti pogumen. In dodal, citiram: »da takšnih napak kot sem jih storil v Pekrah in pred vojašnico, ko nisem hotel peljati proti civilistom ne smem nikoli več narediti«, konec citata. Zaradi korektnosti je treba dodati, da izjava na sodišču ni bila ne potrjena ne zavržena zaradi odstopa od pregona. Je pa ta poveljujoči oficir v dokumentu o izkušnjah iz Maribora in v analizi zapisal, citiram v izvirnem jeziku »u slučaju pokušaja penjenja mase na oklopni transporter potrebno je naglim kočenjem stresti masu sa OT i nastaviti kretanje«, konec citata.

Težko si je tudi predstavljati, kaj bi se zgodilo, če bi se branilci učnega centra TO vdali in predali nabornike in zahtevane vojaške osebe. Ker takrat v Pekrah JLA ni imela avtobusov ali kamionov, bi mlade slovenske vojake, njihove starešine in mogoče še teritorialce verjetno zvezali s policijskimi sredstvi ali celo med seboj in jih kot sramotilni eskadron peljali skozi Pekre in Maribor v eno od vojašnic JLA.

Lahko tudi, da bi bila pot ista, kot jo že šestindvajset let zapored hodijo udeleženci spominskega pohoda. Zato je prav, da v spomini in opomin še vedno hodimo. V vojaški zgodovini tudi ni veliko primerov, kjer bi ljudje tako neposredno, kot v Pekrah 23. maja 1991 varovali tiste, ki so bili namenjeni za to da branijo ljudi in državo. Zato pekrske dogodke upravičeno lahko označimo za ene najpomembnejših iz osamosvojitvenih prizadevanj, kjer smo enotno rekli NE in to dokazali z dejanji. Tukaj se je vzpostavljalo slovensko dostojanstvo in upanje, da bo novo boljše, bolj pravično in uspešno. Ali smo bili opeharjeni za to pričakovanje lahko odgovori vsak posameznik.

Prav je tudi, da vedno znova povemo, da smo v Pekrah bili enotni, da smo zmogli in priznajmo imeli tudi srečo, da ni bilo še več žrtev. Prav tako se mi zdi smiselno, da ne govorimo o velikih junakih in herojih, ampak o množici majhnih pogumnih posameznikov iz vrst obrambnih sil, medijev, politike in ostalih prebivalcev. Vsi so prispevali pomembne delce v izjemen pred osamosvojitveni mozaik. Hvala vsem, ki ste in so bili zraven, še posebej za srčnost, za občutek, kdaj je treba odklopiti od zvezne politike in oblasti ter izkazan pogum. Takratne enotnosti v današnjih razmerah ne moremo več povrniti, lahko pa ohranimo pozitivni spomin. Tega bomo udeleženci nosili skupaj s ponosom in tega nam ni možno vzeti.

Hvala mestni občini Maribor, Slovenski vojski, Turističnemu društvu Pekre ter veteranskim in domoljubnim organizacijam za današnje prireditve.